

NCCA

An Chomhairle Náisiúnta
Curaclaim agus Measúnachta
National Council for
Curriculum and Assessment

Dréachtsonraíocht Churaclaim um Ghearrchúrsa Oideachas Sóisialta, Pearsanta agus Sláinte (OSPS) na Sraithe Sóisearaí

Le haghaidh comhairliúcháin

An Clár Ábhar

AN CLÁR ÁBHAR	2
INTREOIR DON TSRAITH SHÓISEARACH	1
RÉASÚNAÍOCHT	2
AIDHM	3
FORBHREATHNÚ: NAISC	4
OSPS agus na ráitis foghlama	4
OSPS agus príomhscileanna.....	5
OSPS agus Folláine	8
FORBHREATHNÚ: CÚRSA	10
IONCHAIS MAIDIR LEIS AN SCOLÁIRE	13
Torthaí foghlama	13
Snáithe 1: Mé féin agus daoine eile a thuiscint	14
Snáithe 2: Roghanna sláintiúla a dhéanamh.....	15
Snáithe 3: Caidrimh agus gnéasacht	16
Snáithe 4: Folláine mhothúchánach.....	17
MEASÚNÚ AGUS TUAIRISCIÚ	18
Measúnú Rangbhunaithe	19
Measúnú Rangbhunaithe in OSPS	19
Na gnéithe cáilíochta	20
Measúnú cuimsitheach	20
AGUISÍN 1: GLUAIS DE BHRIATHRA GNÍMH	21
AGUISÍN 2: GLUAIS PHRÍOMHTHÉARMAÍ OSPS	22
AGUISÍN 3: NA TÁSCAIRÍ LEIBHÉIL LE HAGHAIDH LEIBHÉAL 3 DEN CHREAT NÁISIÚNTA CÁILÍOCHTAÍ	25

Intreoir don tsraith shóisearach

In oideachas na sraithe sóisearaí cuirtear an scoláire ag croílár an eispéiris oideachasúil, á chumasú le páirt ghníomhach a ghlacadh ina phobal féin agus sa tsochaí, agus á chumasú freisin le tabhairt faoin bhfoghlaim go seiftiúil agus go muiníneach i ngach gné agus ag gach céim dá shaol. Tá an tsraith shóisearach uileghabhálach i dtaca le gach scoláire. Sa tsraith shóisearach cuirtear le comhionannas deise, rannpháirtíochta agus torthaí do chách.

Sa tsraith shóisearach cuirtear nasc níos fearr leis an bhfoghlaim ar fáil don scoláire mar go ndírítear ar chaighdeán na foghlama. Déantar eispéiris a sholáthar don scoláire atá mealltach agus taitneamhach, agus atá bainteach lena saol. Is taithí d'ardchaighdeán a bhíonn iontu seo, cuireann siad go díreach le folláine fhisiciúil, mhothúchánach agus shóisialta an fhoghlaim, agus, de réir mar is féidir, cuireann siad deiseanna ar fáil le hinniúlachtaí agus le buanna an fhoghlaim a fhorbairt maidir le cruthaitheacht agus le fiontraíocht. Tógann clár na sraithe sóisearaí ar an bhfoghlaim a rinne an scoláire sa bhunscoil. Tacaíonn sé leis tuilleadh dul chun cinn a dhéanamh ina chuid foghlama. Cabhraíonn sé leis an scoláire chun na scileanna foghlama a fhorbairt a chabhróidh leo tabhairt faoi dhúshlán an tsaoil i ndiaidh na scoile.

Réasúnaíocht

Cuireann Oideachas Sóisialta, Pearsanta agus Sláinte (OSPS) spás ar leith ar fáil inar féidir leis an scoláire an t-eolas, an tuiscint, na scileanna, na meonta agus na luachanna a fhorbairt chun tacaíocht a thabhairt dá fholláine fhisiciúil, mhothúcháinach agus shóisialta, anois agus amach anseo.

Cuireann an cúrsa seo béim láidir ar fhorbairt scileanna saoil tábhachtacha a theastaíonn ó dhaoine óga atá ag fás aníos agus i ndomhan casta, domhan ina n-athraíonn rudaí go gasta. Go sonrach, díritear ar fhorbairt na bpríomhscileanna sóisialta agus mothúcháin seo a leanas: féinfheasacht, féinbhainistíocht, cinnteoireacht fhreagrach, feasacht shóisialta agus scileanna caidrimh. Léiríodh go socraíonn na scileanna seo cé chomh maith agus a théann daoine i ngleic le timpeallachtaí dúshlánacha atá ag athrú, agus go bhféadann siad tionchar a imirt ar thorthaí tábhachtacha an tsaoil.

Is tréimhse í an ógántacht ina n-athraíonn daoine óga agus ina mbíonn dúshlán rompu. Faigheann siad tuiscint níos fearr ar bhféiniúlacht agus bíonn siad níos cinnte faoin gcineál daoine atá iontu. Is próiseas feadh an tsaoil é 'd'intinn féin a bheith agat' agus braistint shábháilte féiniúlachta a fháil. Is príomhchúram forbartha é le linn na hógántachta. Tá eolas agus scileanna de dhíth ar dhaoine óga le cúnamh a thabhairt dóibh tuiscint láidir a bheith acu ar a nádúr féin a fhorbairt, cinntí eolacha agus sláintiúla a dhéanamh, aire mhaith a thabhairt dóibh féin agus do dhaoine eile agus dul i ngleic le dúshlán an tsaoil.

Tá Oideachas Caidrimh agus Gnéasachta (OCG) ina chuid lárnach den OSPS, agus nascann sé le gnéithe de. Tá sé ríthábhachtach do dhaoine óga ag an tráth seo dá saol, agus iad ag déanamh machnamh ar go leor ceisteanna ar nós 'cén cineál duine atá ionam?' agus 'céard a theastaíonn uaim ó thaobh caidrimh de?' Agus iad ag leanúint ar aghaidh lena gcuid féiniúlachtaí a fhorbairt (a bhféiniúlachtaí gnéis san áireamh), tá siad ag baint ciall as eispéiris saoil, eolas, íomhánna agus teachtaireachtaí faoi chaidrimh agus faoi ghnéasacht ó réimse foinsí neamhfhoirmiúla amhail comhscoláirí, a dteaghlaigh, na meáin, agus an tIdirlíon. Mar sin, tá sé thar a bheith tábhachtach go mbeadh an deis acu machnamh a dhéanamh ar chaidrimh, gnéasacht agus léiriú sláintiúil gnéis, agus plé a dhéanamh ar na nithe seo laistigh de shuíomh sábháilte an tseomra ranga le múinteoirí oilte.

Cuireann úsáid oideolaíochtaí criticiúla rannpháirtíochta in OSPS ar chumas an scoláire féinfheasacht a fhás, páirt a ghlacadh chun machnamh agus díospóireacht a dhéanamh le daoine eile, agus gníomhartha a aithint ionas go bhféadfadh siad a bhfolláine féin agus folláine daoine eile a chosaint agus a chothú. Trí bhuananna agus inniúlachta daoine óga a dhaingniú agus a fhorbairt agus dlús seasmhach a chur lena bhfoghlaim, tá ról tábhachtach ag OSPS maidir le sláinte agus folláine a chothú.

Sa tsraith shóisearach, sainaithníodh sé tháscaire mar ghné lárnach d'fholláine an scoláire. Cuireann teagasc agus foghlaim laistigh den seomra ranga OSPS deiseanna foghlama fiúntacha ar fáil chun na sé tháscaire d'fholláine a chothú, rud a chuidíonn leis an scoláire a bheith Gníomhach, Freagrach, Ceangailte, Athléimneach, Meas Orm agus Feasach. Cuireann OSPS, mar sin, go mór le clár Folláine na scoile sa tsraith shóisearach.

Tugann an tsonraíocht seo tacaíocht do mhúinteoirí glacadh le cur chuige atá ionchuimsitheach i gcomhréir le prionsabail de chomhionannas agus de chearta daonna. Cinntíonn sé sin go bhfeicfeadh an scoláire é féin, a theaghlach agus a phobal léirithe ar fud na foghlama agus d'fhoghlaimíodh siad luach na héagsúlachta mar fhoinsé shaibhriúcháin. Cuireann OSPS, mar sin, le sochaí a thógáil atá aontaithe, atruach agus cothrom; ceann a chuimsíonn gach inscne, gnéasacht, eitneacht, creideamh/dearcadh, aicme shóisialta agus cumas/míchumas.

Aidhm

Tá sé mar aidhm ag an ngcúrsa seo féinfheasacht agus féinmhuinín dearfach an scoláire a chothú agus eolas, tuiscint, scileanna, meonta agus luachanna a fhorbairt a chuideoidh leo caidrimh mheasúla chomhbhácha a chruthú agus saol sásúil sláintiúil a chaitheamh.

Forbhreathnú: Naisc

Léirítear i dTáblaí 1 agus 2 ar na leathanaigh seo a leanas an chaoi a bhféadfaí OSPS a nascadh le gnéithe lárnacha den fhoghlaim agus den teagasc sa tsraith shóisearach.

OSPS agus na ráitis foghlama

Tábla 1: Naisc idir OSPS na sraithe sóisearaí agus na ráitis foghlama

Ráitis Foghlama (RF)	
Ráiteas	Samplaí d'fhoghlaim ghaolmhar sa chúrsa
RF 5: Tá feasacht ag an scoláire ar luachanna pearsanta agus tuiscint ar an bpróiseas chun cinnteoireacht ar bhonn morálta a dhéanamh.	Forbraíonn an scoláire féinfheasacht, lena n-áirítear feasacht faoina luachanna pearsanta agus an tionchar a imríonn siad ar chinnteoireacht ó lá go lá. Chomh maith leis sin, faigheann siad tuiscint, agus forbraíonn siad meas ar luachanna, creidiúintí agus eispéiris a d'fhéadfadh a bheith difriúil lena gcinn féin.
RF 6: Tuigeann an scoláire an chaoi a gcuireann luachanna, creidiúintí agus traidisiúin éagsúla leis na pobail agus leis an gcultúr ina maireann sé/sí agus tá meas aige/aici orthu.	Bíonn deiseanna ag an scoláire plé a dhéanamh ar an gcomhthéacs sóisialta agus cultúrtha níos leithne a imríonn tionchar ar a gcaidrimh phearsanta agus idirphearsanta agus ar chinnteoireacht faoi shláinte agus faoi fholláine.
RF 11: Gníomhaíonn an scoláire chun a fholláine féin agus folláine daoine eile a chosaint agus a chothú.	Foghlaimíonn an scoláire conas cinntí a dhéanamh chun tacaíocht a thabhairt dá shláinte agus dá fholláine agus do shláinte agus d'fholláine daoine eile. Faigheann sé eolas agus forbraíonn sé scileanna agus straitéisí a chuidíonn leis déileáil le dúshlán ábhartha an tsaoil agus foghlaimíonn sé faoin áit a mbeidh tacaíocht ar fáil nuair is gá sin.

OSPS agus príomhscileanna

I dteannta lena n-inneachar agus eolas sonrach, cuireann ábhair agus gearrchúrsaí na sraithe sóisearaí deiseanna ar fáil do scoláirí réimse príomhscileanna a fhorbairt. Dírionn curaclam na sraithe sóisearaí ar ocht bpríomhscil a leagtar amach thíos.

Fíor 1: Príomhscileanna na sraithe sóisearaí

Cuireann an cúrsa seo deiseanna ar fáil chun tacú leis na príomhscileanna uile, ach tá roinnt díobh a bhfuil tábhacht ar leith leo.

Sainithníonn na samplaí thíos cuid de na gnéithe atá bainteach le gníomhaíochtaí foghlama in OSPS. Chomh maith leis sin, is féidir leis an múinteoir a lán de na gnéithe eile de príomhscileanna ar leith a fhí isteach ina chuid pleanála don seomra ranga.

Tábla 2: Naisc idir OSPS na sraithe sóisearaí agus na príomhscileanna

Príomhscil	Gné na príomhscile	Gníomhaíocht foghlama an scoláire
A Bheith Cruthaitheach	Roghanna a fhiosrú	Fiosraíonn agus measann an scoláire roghanna i gcomhthéacs na gcinntí a dhéanann sé agus déanann sé machnamh ar thorthaí agus ar iarmhairtí dá bhfuil ann. Spreagtar an smaointeoireacht chruthaitheach agus a bheith oscailte le dearcadh daoine eile.
A Bheith Liteartha	Téacsanna éagsúla a fhiosrú agus a chruthú, lena n-áirítear téacsanna ilmhódacha	Spreagtar an scoláire chun a fhoghlaim a léiriú in OSPS i mbealaí éagsúla: go fisiciúil (amhail mím, dráma), go digiteach (amhail taifeadadh closamhairc, cur i láthair), páipéar-bhunaithe (leabhar gearrthóg, póstaer), sonraí-bhunaithe (cairteacha, graif), nó léiriúchán ealaíonta.
A Bheith Uimheartha	Faisnéis a bhailiú, a léirmhíniú agus a mheas	Déanann an scoláire machnamh ar shonraí taighde atá ábhartha dá shaol agus pléann sé leis na torthaí. I roinnt cúinsí, d'fhéadfadh an scoláire a suirbhéanna nó a gceistneoirí féin a chruthú chun gnéithe sláinte agus folláine ábhartha do dhaoine óga a imscrúdú.
Cumarsáid	Éisteacht agus mé féin a chur in iúl	Foghlaimíonn an scoláire conas smaointe agus mothúcháin a chur in iúl go soiléir measúil agus forbraíonn sé ionbhá trí éisteacht le dearchtaí agus eispéiris éagsúla agus trí mheas a bheith acu ar mhothúcháin daoine eile.
Faisnéis agus smaointeoireacht a bhainistiú	Smaoineamh go cruthaitheach agus go criticiúil	Spreagtar an scoláire amhras a chaitheamh ar thuairimí (a thuairimí féin agus tuairimí daoine eile) agus ar noirm shóisialta. Spreagtar an scoláire le machnamh a dhéanamh ar a fhoghlaim agus í a athbhreithniú i bhfianaise eolas nua agus léargais a shealbhaítear.
Mé féin a bhainistiú	Aithne orm féin	Ar fud na foghlama forbraíonn an scoláire féinfheasacht agus aithníonn sé a luachanna pearsanta, a láidreachtaí agus a chumais. Tugtar tacaíocht dó chomh maith chun machnamh a dhéanamh ar thionchar an teaghlaigh, comhscoláirí, na meáin agus tosca comhthéacsúla eile a imríonn tionchar ar cé hiad féin agus na roghanna a dhéanann siad.
Fanacht folláin	A bheith slán	Aithníonn an scoláire na hiarmhairtí is mó a bhaineann le hiompraíochtaí rioscúla mífholláine agus foghlaimíonn sé conas freagairt má tá a shábháilteacht féin faoi bhagairt.

Obair le
daoine eile

Dea-chaidrimh a
fhorbairt agus plé
le coimhlint

I gcaitheamh na foghlama forbraíonn an scoláire na bunscileanna atá ag teastáil ó chaidrimh shláintiúla, lena n-áirítear scileanna maidir le cumarsáid neamhforéigneach agus dul i ngleic le coimhlint.

OSPS agus Folláine

Tá OSPS ina ghné lárnach de chlár Folláine na sraithe sóisearaí. Sainaitheann na sé tháscaire folláine – Gníomhach, Freagrach, Ceangailte, Athléimneach, Meas Orm agus Feasach -- na rudaí atá tábhachtach d'fholláine daoine óga sa tsraith shóisearach. Tacaíonn an cúrsa OSPS le daoine óga chun na sé tháscaire folláine a fhorbairt. Tugann Fíor 2 léargas ginearálta ar na sé tháscaire folláine.

Fíor 2: Táscairí na folláine

Tá treoirínte chun tacú le scoileanna le clár Folláine don tsraith shóisearach a phleanáil agus a fhorbairt ar fáil ar <https://ncca.ie/ga/an-tsraith-sh%C3%B3isearach/foll%C3%A1ine/>.

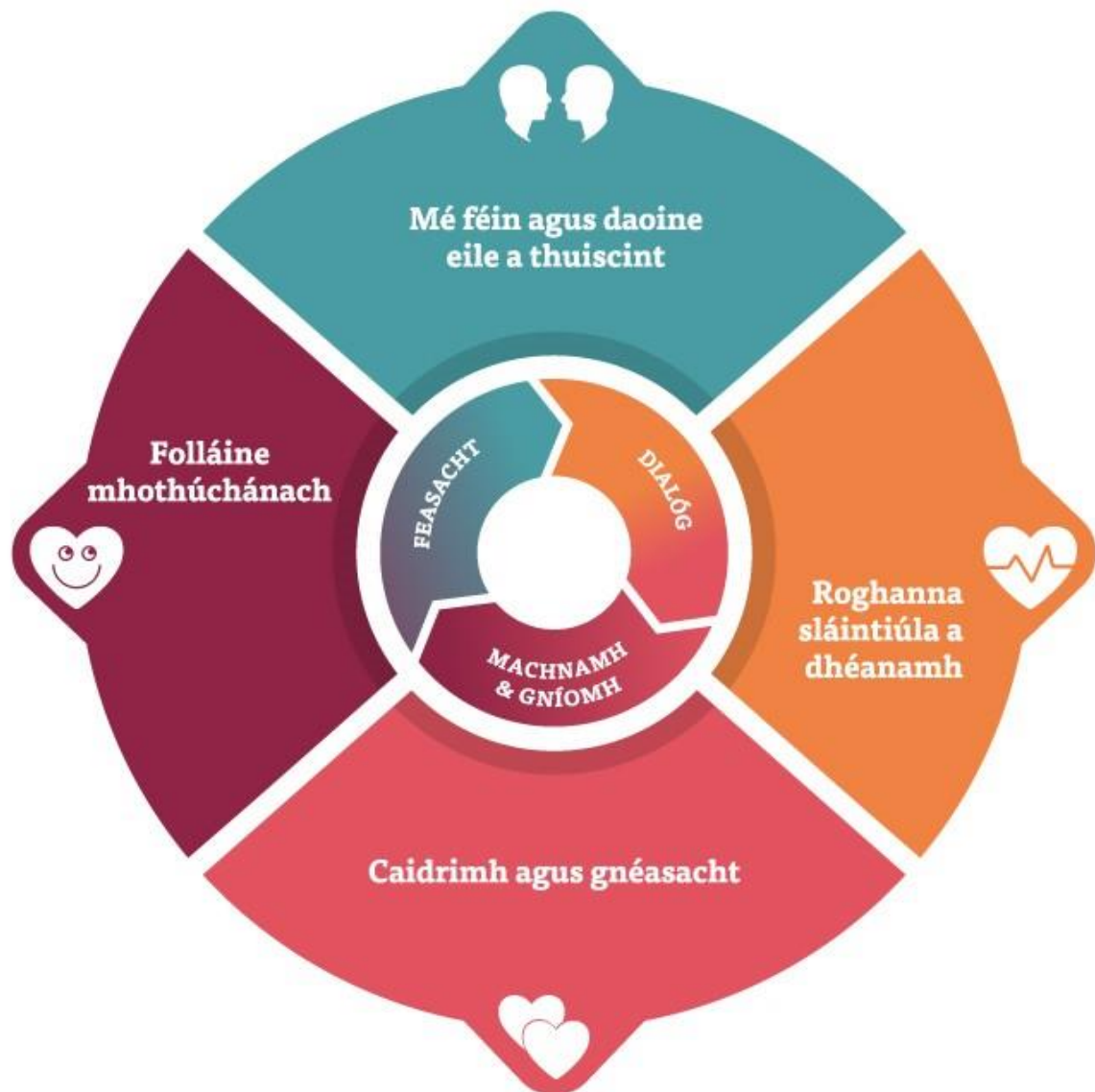

Tábla 3: Ceisteanna machnaimh don seomra ranga OSPS bunaithe ar tháscairí na folláine

Ceisteanna machnaimh don seomra ranga OSPS bunaithe ar tháscairí na folláine	
Gníomhach	Conas atá mo chuid foghlama in OSPS ag cabhrú liom a bheith níos gníomhaí agus níos sláintiúla go fisiciúil?
Freagrach	Conas atá mo chuid foghlama in OSPS ag cabhrú liom roghanna maithe a dhéanamh?
Ceangailte	Conas atá mo chuid foghlama in OSPS ag cabhrú liom féachaint conas a théann mo ghníomhartha agus mo roghanna i bhfeidhm ní hamháin ar mo shaol féin ach ar dhaoine eile freisin?
Athléimneach	Conas atá mo chuid foghlama in OSPS ag cabhrú liom déileáil le gnáth-bhuaicphointí agus íospointí an tsaoil agus cabhrú liom a fháil amach cá háit ar féidir liom dul chun cabhair a fháil, más gá?
Meas	Conas atá mo chuid foghlama in OSPS ag ligean dom a mhothú cuimsithe, go bhfuil luach orm agus go n-éistear liom? An bhfuil mé ag foghlaim conas meas agus cúram do dhaoine eile a léiriú i mo rang agus laistigh de?
Feasach	Conas atá mo chuid foghlama in OSPS ag cabhrú liom a bheith níos feasaí ar mo chuid smaointe, mothúchán agus iompraíochtaí? An bhfuilim ag éirí níos ábalta cinntí tuisceanacha a dhéanamh bunaithe ar mo luachanna pearsanta?

Forbhreathnú: Cúrsa

Tá an cúrsa OSPS seo sa tsraith shóisearach deartha chun an scoláire a chumasú braistint dhearfach féiniúlachta a fhorbairt agus cumas a fhorbairt aire a thabhairt dó féin agus do dhaoine eile. Tá sé deartha timpeall ar cheithre shnáithe idirnasctha agus ar thrí ghné thrasghearrtha.

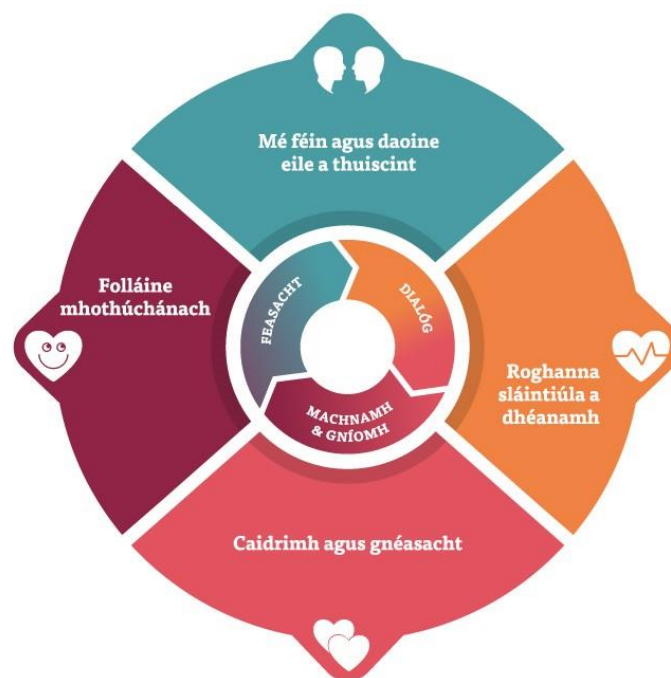

Snáithe 1: Mé féin agus daoine eile a thuiscint Díríonn an snáithe seo ar fhorbairt féinfheasachta agus féinmhúiné agus ar thógáil roinnt de na bunscileanna agus meonta atá ag teastáil ó chaidrimh shláintiúla agus chun a bheith rathúil sa saol (lena n-áirítear cumarsáid agus idirbheartaíocht, éisteacht, comhbhá a léiriú, meas a léiriú ar dhifríocthaí, agus féinbhainistíocht/féinrialúchán).

Snáithe 2: Roghanna sláintiúla a dhéanamh Cuireann an snáithe seo deiseanna ar fáil don scoláire machnamh a dhéanamh ar conas roghanna sláintiúla a dhéanamh le tacú lena fholláine. Déanann sé iniúchadh ar céard is sláinte ann do dhéagóirí, céard é a chuidíonn nó a choisceann roghanna sláintiúla agus conas eolas iontaofa a fháil a thacóidh le roghanna maithe. Cleachtfaidh an scoláire scileanna a theastaíonn chun roghanna sláintiúla a dhéanamh agus chun tuiscint a fháil faoi thosca comhthéacsúla a imríonn tionchar ar roghanna, amhail an teaghlach, chomhscoláirí, na meáin agus brú sóisialta.

Snáithe 3: Caidrimh agus gnéasacht Déanann an snáithe seo iniúchadh ar ghnéithe cogaíochta, mothúchána agus sóisialta de chaidrimh agus de ghnéasacht trí chur chuige dearfach, ionchuimsitheach atá bunaithe ar chearta. Tá an bhéim ar chaidrimh theaghlaigh, cairdeas, ar dhlúthchaidrimh/chaidrimh rómánsúla agus ar chaidrimh ghnéis fhéideartha amach anseo.

Snáithe 4: Folláine mhothúchána Díríonn an snáithe seo go príomha ar fholláine mhothúchána agus ar mheabhairshláinte dhearfach a chur chun cinn. Cuidíonn sé le scileanna réiteach fadhbanna agus le scileanna chun dul i ngleic le deacrachtaí sa chaoi is gur féidir déileáil le buaicphointí agus íospointí mothúchána an tsaoil. Déanann sé imscrúdú ar conas a bheith ag tacú lena chéile agus le daoine eile le linn tréimhsí dúshlána agus pléann sé leis an áit a bhfuil tacaíocht ar fáil, agus conas í a fháil nuair is gá.

Tá trí ghné thrasghearrtha mar bhonn faoi na ceithre shnáithe a thugann tacaíocht do theagasc agus d'fhoghlaim éifeachtach in OSPS. Is iad sin:

- Feasacht
- Dialóg
- Machnamh agus gníomh.

Feasacht

Is inniúlacht í an fheasacht a chuireann lenár gcumas ár smaointe, mothúcháin, luachanna agus iompar a thuiscint. Cuimsíonn sí an tuiscint conas a imríonn rudaí tionchar ar thuiscint ár nádúr féin agus conas a chaitheann muid ár saol, lena n-áirítear an tionchar a bhíonn ag an teaghlach, comhscóláirí, an t-idirlíon, inscne, cultúr agus noirm shóisialta. Cuimsíonn an ghné seo an tuiscint gurb ionann a bheith i do dhuine daonna agus a bheith i gcaidreamh agus go bhfuil daonnacht, dínit agus cearta i bpáirt lena chéile.

Dialóg

Trí theagasc agus trí fhoghlaim dhialógach éascaítear plé an scoláire le héagsúlacht dearcthaí; is féidir leis comhrá agus machnamh a dhéanamh ar a dhearcthaí, a luachanna agus a iompraíochtaí féin agus ar dhearcthaí, luachanna agus iompraíochtaí daoine eile; a thuiscint ar thopaicí ábhartha dá shaol a mhéadú agus teacht ar chinntí eolasacha, smaointeacha bunaithe ar a luachanna pearsanta, agus aird chuí ar a chearta féin agus ar chearta daoine eile. Nuair a ghlactar leis go mbeidh éagsúlacht cúlraí, féiniúlachtaí, cultúr agus eispéireas i ngach seomra ranga agus feictear mar acmhainn le haghaidh foghlama iad, cuidítear leis an dialóg mheasúil.

Machnamh¹ agus gníomh

Díríonn sé seo ar an scoláire ag machnamh ar a bhfuil foghlamtha aige agus ag teacht ar a léargais agus a chonclúidí pearsanta féin mar fhreagairt ar a chuid foghlama. Díríonn sé ar chúnamh a thabhairt don scoláire cuimhneamh ar an gcaoi ar féidir leis an bhfoghlaim eolas a chur ar fáil dá chuid roghanna, iompair agus caidreamh, agus ag déanamh amach cén bhaint atá ag an bhfoghlaim lena shaol anois agus amach anseo. Is 'praitic' é an t-oideachas; próiseas leanúnach de mhachnamh criticiúil agus gníomh á chothú ag dialóg le daoine eile.

¹ Is é is machnamh ann ná "inniúlacht chun seasamh criticiúil a ghlacadh roimh chinnteoireacht, rogha agus gníomh, ar nós seas siar ón rud measta, aitheanta agus glactha; cás a mheas ó dhearcthaí difriúla, agus ag féachaint thar an gcás láithreach chuig na torthaí fadtéarmacha agus indéacha a bhaineann le roghanna agus gníomhartha duine. Cuireann sé seo ar chumas daoine aonair leibhéal aibíochta a bhaint amach agus dá bharr sin is féidir leo dearcthaí difriúla a ghlacadh, breithiúnais neamhspleácha a dhéanamh agus freagracht a ghlacadh dá chinntí agus dá ghníomhartha." ECFE (2020), *Technical Report: Curriculum Analysis of the OECD Future of Education and Skills 2030*.

Ionchais maidir leis an scoláire

Is scáth-théarma é *ionchais maidir leis an scoláire* a nascann torthaí foghlama le samplaí anótáilte de shaothar an scoláire. I gcás na ngearrchúrsaí a d'fhorbair CNCM, beidh samplaí oibre a bhaineann le toradh foghlama ar leith nó le grúpa de thorthaí foghlama ar fáil. D'fhéadfadh go rachadh sé chun tairbhe scoile a dhearann a cuid gearrchúrsaí féin taisce samplaí d'obair an scoláire a chruthú le haghaidh plé agus tagartha amach anseo.

Torthaí foghlama

Is é is *torthaí foghlama* ann ráitis a chuireann síos ar an eolas, tuiscint, scileanna agus luachanna is cóir don scoláire bheith in ann a léiriú tar éis dó an gearrchúrsa OSPS sa tsraith shóisearach a chríochnú. Baineann na torthaí foghlama a leagtar amach sna táblaí seo a leanas le gach scoláire agus léiríonn siad torthaí don scoláire ag deireadh na tréimhse staidéir.

Tá uimhir le gach toradh laistigh de gach snáithe. Tá sé i gceist go gcabhródh an t-uimhriú le pleanáil an mhúinteora agus ní sheasann sé d'ordlathas tábhachta ar bith trasna na dtorthaí iad féin. Ná tuigtear leis ach an oiread gur cheart cloí leis na torthaí foghlama in ord seicheamhach. Nuair a bhíonn múinteoirí i mbun pleanála d'fhoghlaim agus do theagasc in OSPS, féadann siad oibriú le roinnt torthaí foghlama laistigh de shnáithe amháin nó thar shnáitheanna difriúla.

Tógann an cúrsa seo ar chur chuige bíseach a bhfuil cur amach ag múinteoirí OSPS air. Tugann an cur chuige bíseach deis don scoláire amharc siar ar théamaí tábhachtacha thar na trí bliana sa chaoi is gur féidir rannpháirtíocht níos doimhne a bheith acu de réir a riachtanais shíorathraitheacha agus céim forbartha an scoláire. Tá sé tábhachtach, nuair a chaitear súil siar ar thorthaí foghlama, go gcinntítear go bhfuil dul chun cinn san fhoghlaim. Tá sé tábhachtach chomh maith dul i gcomhairle leis an scoláire go rialta chun a fháil amach conas teagasc agus foghlaim a phleanáil ag baint úsáid as na torthaí foghlama sa chaoi is go bhfuil an fhoghlaim freagrúil do riachtanais, do cheisteanna agus d'inní áirithe an scoláire. Cinnteoidh comhairliúchán mar sin go bhfuil OSPS ábhartha agus freagrúil don saol mar atá ag an scoláire i gcomhthéacsanna éagsúla agus i seomraí ranga.

Dearadh an gearrchúrsa OSPS le haghaidh 100 uair an chloig de rannpháirtíocht an scoláire lena theagasc thar trí bliana na sraithe sóisearaí.

Cuireann Aguisín 2 gluais na bpríomhthéarmaí OSPS ar fáil.

Chun treoir phleanála a fháil ag baint úsáid as torthaí foghlama mar aon le hacmhainní agus modheolaíochtaí samplacha féach ar na huirlisí úsáide OSPS ag:

<https://www.curriculumonline.ie/Junior-cycle/Short-Courses/SPHE/SPHE-RSE-toolkit/?lang=ga-ie>

Tá na torthaí foghlama sa ghearrchúrsa seo ailínithe leis na táscairí leibhéil le haghaidh Leibhéal 3 den Chreat Náisiúnta Cáilíochtaí (Aguisín 3).

Snáithe 1. Mé féin agus daoine eile a thuiscint

Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire:

1.1 iniúchadh a dhéanamh ar na hathruithe fisiciúla, sóisialta agus mothúchána a tharlaíonn le linn na hógántachta.

1.2 machnamh a dhéanamh ar a mbuanna pearsanta agus a luachanna agus conas iad a thabhairt isteach i gcaidrimh.

1.3 iniúchadh a dhéanamh ar an gcaoi a n-imríonn eispéiris an tsaoil tionchar ar fhéinmhuinín agus bealaí a aithint chun féinmhuinín dhearfach a chothú.

1.4 léirthuiscint a bheith ag an scoláire gur chuid lárnach den fhéiniúlacht dhaonna iad gnéaschlaonadh, féiniúlacht inscne agus léiriú inscne agus téitear i dtaithe leo ar speictream.

1.5 machnamh a dhéanamh ar chothroime inscne agus an tionchar a imríonn steiréitíopaí inscne ar céard a bhítear ag súil, ar iompraíocht agus ar chaidrimh.

1.6 plé a dhéanamh ar eispéiris/chásanna claontachta, éagothroime nó eisiaim bunaithe ar chine/eitneacht, inscne agus gnéaschlaonadh agus bealaí a cheapadh chun timpeallachtaí níos ionchuimsithí a chruthú.

1.7 cumarsáid a dhéanamh go measúil éifeachtach, agus an cumas dearcthaí daoine eile a thuiscint a thaispeáint san áireamh.

1.8 scileanna féinbhainistíochta a thaispeáint, lena n-áirítear spriocanna pearsanta a leagan amach, moill a chur ar shásamh, agus féinrialúchán a dhéanamh ar smaointe, ar mhothúcháin agus ar thaghdanna.

Snáithe 2: Roghanna sláintiúla a dhéanamh

Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire:

2.1 a mheas céard is sláinte ann don ógántacht , agus conas a chuireann aiste bia, gníomhaíocht choirp, codladh/scíth agus sláinteachas le féinmhuinín, féinmheas agus folláine san áireamh.

2.2 iniúchadh a dhéanamh conas a mhargaítear agus a fhógraítear táirgí míshláintiúla (toitíní, toitíní leictreonacha, alcól, sneaiceanna agus aistí bia) chun daoine óga a mhealladh.

2.3 anailís a dhéanamh ar na tacaíochtaí agus na dúshláin do dhaoine óga i dtaca le roghanna sláintiúla maidir le caitheamh tobac, le hólachán agus le substaintí/iompraíocht andúile, agus plé a dhéanamh ar chonas na dúshláin seo a shárú i gcásanna fíorshaoil.

2.4 scileanna agus straitéisí a thaispeáint a chuidíonn le roghanna eolacha a dhéanamh a thacaíonn le sláinte agus folláine agus iad a chur i bhfeidhm i gcásanna san fhíorshaoil a d'fhéadfadh a bheith strusmhar agus/nó ina bhfuil piarbhrú i gceist

2.5 plé leis na hiarmhairtí pearsanta, sóisialta agus dlíthiúla a thagann lena úsáid substaintí andúile féin nó le húsáid daoine eile.

2.6 machnamh a dhéanamh ar na cásanna inar féidir go mbainfí úsáid as alcól, nicitín, drugaí, bia agus scáileáin chun déileáil le mothúcháin mhíthaitneamhacha nó le strus agus plé le bealaí sláintiúla eile chun déileáil leo.

2.7 measúnú a dhéanamh ar na buntáistí agus na deacrachtaí a bhaineann leis an saol ar líne.

2.8 plé a dhéanamh ar chonas eolas pearsanta, íomhánna, tuairimí agus mothúcháin a chomhroinnt ar bhealach freagrach agus measúil ar líne agus aghaidh ar aghaidh.

2.9 iniúchadh a dhéanamh ar na rioscaí agus na hiarmhairtí a bhaineann le híomhánna gnéasacha a roinnt ar líne agus an fáth a ndéanann daoine óga é sin.

2.10 léiriú conas eolas cuí agus iontaofa a fháil maidir le cúrsaí sláinte.

Snáithe 3: Caidrimh agus gnéasacht

Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire:

3.1 iniúchadh a dhéanamh ar ghnéasacht daoine - céard is brí léi, conas a léirítear í, cén chuma a bheadh ar léiriú gnéasachta sláintiúla agus an difear idir gnéasacht agus gníomhaíocht ghnéasach

3.2 plé leis na luachanna, iompraíochtaí agus scileanna a cabhraíonn le caidrimh a chothú, a chaomhnú agus a chríochnú go measúil (cairde, teaghlach agus caidrimh rómánsúla/dhlúthphearsanta)

3.3 comharthaí de chaidrimh shláintiúla, mhíshláintiúla agus mhí-úsáide a aithint

3.4 anailís a dhéanamh ar dheacrachtaí caidrimh a bhíonn ag daoine óga maidir le cairdeas, caidrimh theaghlaigh, agus caidrimh rómánsúla/dhlúthphearsanta

3.5 iniúchadh a dhéanamh ar na brúnna atá ann páirt a ghlacadh i gcaidreamh gnéis agus plé leis na bealaí chun meas a léiriú ar roghanna daoine

3.6 scileanna cumarsáide éifeachtacha a thaispeáint a thacaíonn le cinnteoireacht fhreagrach faoi chaidrimh agus faoi shláinte ghnéis atá oiriúnach ó thaobh aoise agus forbartha de.

3.7 léirthuisint a thaispeáint ar a thábhachtaí agus atá sé toiliú a thabhairt agus a fháil i gcaidrimh ghnéasacha, ó chaidrimh chomhbhácha idirphearsanta a thógáil agus ón dearcadh dlíthiúil.

3.8 míniú a dhéanamh ar an tábhacht a bhaineann le gníomhaíocht ghnéasach níos sláintiúla le tagairtí do mhodhanna frithghiniúnacha agus do chosaint ar ionfhabhtuithe gnéas-tarchurtha (STInna).

3.9 iniúchadh a dhéanamh ar thionchar na meán digiteach (tionchar na pornagrafaíochta go háirithe) ar thuiscint, ar ionchais agus ar noirm shóisialta daoine óga ó thaobh léiriú gnéasachta de.

3.10 léiriú conas comhairle chuí agus iontaofa, tacaíocht nó seirbhísí a bhaineann le caidrimh agus sláinte ghnéis a fháil.

Snáithe 4: Folláine mhothúchánach

Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire:

- 4.1 plé le nádúr solúbtha folláine mhothúchánach agus le bealaí chun í a chosaint agus a chothú.
- 4.2 na naisc idir smaointe, mothúcháin agus iompraíocht a aithint agus conas a imríonn siad tionchar ar an gcaoi a bhfreagraíonn muid do chásanna éagsúla.
- 4.3 machnamh a dhéanamh ar thionchar an struis agus a bheith in ann leas a bhaint as teicnící chun mothúcháin a fhéinrialú agus déileáil le struis an tsaoil ó lá go lá.
- 4.4 plé le bealaí chun tacaíocht a thabhairt dó féin i dtréimhsí dúshlánacha agus cén áit / cén chaoi le tacaíocht a lorg, más gá.
- 4.5 iniúchadh a dhéanamh ar an tionchar féideartha maidir le húsáid substaintí ar mheabhairshláinte.
- 4.6 iniúchadh a dhéanamh ar na hiompraíochtaí éagsúla mí-úsáideacha bulaíochta a d'fhéadfaí tarlú le linn idirghníomhaíochtaí ar líne agus aghaidh ar aghaidh.
- 4.7 míniú a thabhairt ar a thábhachtaí agus atá sé iompraíocht mhí-úsáideach nó bulaíocht a thabhairt faoi deara agus freagairt di, agus freagairtí oiriúnacha a phlé (cén fáth, cén chaoi, cén áit agus cén uair is cóir í a thuairisciú).
- 4.8 gníomhaíochtaí ar féidir le daoine óga a dhéanamh, gan iad féin a chur i mbaol a aithint, i gcásanna ina bhfuil siad ar an eolas faoi eachtraí mí-úsáideacha nó bulaíochta.
- 4.9 léiriú conas eolas agus seirbhísí cuí agus iontaofa a fháil, cinn atá dírithe ar thacú le folláine mhothúchánach agus meabhairshláinte daoine óga.

Measúnú agus tuairisciú

Leagann an tsraith shóisearach an-bhéim ar mheasúnú mar chuid den phróiseas foghlama. Sa chur chuige sin, teastaíonn éagsúlacht sa mheasúnú chun a chinntiú go mbíonn an modh/na modhanna measúnaithe a roghnaítear oiriúnach don fheidhm, tráthúil agus ábhartha don scoláire. I measúnú OSPS na sraithe sóisearaí, déanfar optamú ar an deis a bheidh ag an scoláire a bheith ina rannpháirtí machnamhach agus gníomhach ina gcuid foghlama féin, agus beidh an deis ag múinteoirí tacú leis sin.

Go bunúsach, is é cuspóir an mheasúnaithe agus an tuairiscithe ag an gcéim seo den oideachas tacú leis an bhfoghlaim. Tacaíonn an cúrsa OSPS le héagsúlacht leathan cur chuige i leith measúnaithe. Samhlaítear gur measúnú foirmitheach a bheidh i measúnú OSPS, den chuid is mó, agus cuirfidh an scoláire fianaise ar a chuid foghlama ar fáil trí ilmhodhanna léirithe lena n-áirítear píosaí ó bhéal, i scríbhinn, go físiúil agus píosaí bunaithe ar na healaíona. Sna comhthéacsanna sin, déanfaidh an scoláire, i dteannta lena múinteoirí agus lena gcomhscoláirí, machnamh ar a gcuid foghlama féin agus ar fhoghlaim daoine eile agus tabharfaidh siad breithiúnas orthu trí bhreathnú ar chaighdeán píosaí áirithe oibre, agus aontóidh siad maidir leis na chéad chéimeanna eile dá chuid foghlama, bunaithe ar aiseolas a thugann agus a fhaigheann sé. Sa chaoi sin, is féidir le measúnú foirmitheach tacú leis an scoláire ina aistear foghlama agus ina ullmhúchán don Mheasúnú Rangbhunaithe a bhaineann leis an ngearrchúrsa seo.

Cuirfear dul chun cinn agus gnóthachtáil an scoláire sna gearrchúrsaí, idir mheasúnuithe leanúnacha agus an Measúnú Rangbhunaithe a bhaineann go sonrach leis an ngearrchúrsa seo, in iúl dá thuismitheoirí/chaomhnóirí sa tuairisciú eatramhach agus i bPróifíl Ghnóthachtála na Sraithe Sóisearaí (PGSS).

Chun tacú leis sin, beidh teacht ag múinteoirí agus ag scoileanna ar ábhar tacaíochta measúnaithe atá ar fáil ar líne. I dteannta an treoirleabhair faoin bpróiseas a bhaineann leis an Athbhreithniú ar Fhoghlaim agus ar Mheasúnú Ábhair (AFMÁ), díritear ar réimse tacaíochta lena n-áirítear:

- measúnú foirmitheach
- pleanáil le haghaidh measúnaithe agus é a dhearadh
- measúnuithe leanúnacha le húsáid sa seomra ranga
- breithiúnas a thabhairt ar obair an scoláire – ag breathnú ar ionchais maidir leis an scoláire agus ar ghnéithe cáilíochta
- tuairisciú do thuismitheoirí agus don scoláire
- smaoineamh faoin measúnú: smaointe, taighde agus machnamh
- gluais.

Áirítear san ábhar tacaíochta ar líne réimse de thacaí measúnaithe, comhairle agus treoirlínte a chuirfidh ar chumas scoileanna agus múinteoirí dul i ngleic leis an gcóras nua measúnaithe agus faoi na socruithe tuairiscithe ar bhealach eolach, le muinín agus le cinnteacht.

Anuas air sin, áirítear sna hUirlisí úsáide OSPS ábhair a forbraíodh go sonrach i dtaca le teagasc agus foghlaim in OSPS, atá ar fáil ag <https://www.curriculumonline.ie/Junior-cycle/Short-Courses/SPHE/SPHE-RSE-toolkit/?lang=ga-ie>.

Measúnú Rangbhunaithe

Is ionann na Measúnuithe Rangbhunaithe agus an tráth nuair a dhéanann an múinteoir measúnú ar na scoláirí sa mheasúnú sonracha/sna measúnuithe sonracha a leagtar amach i sonraíocht an ábhair nó an ghearrchúrsa. Tá Measúnú Rangbhunaithe amháin i ngearrchúrsaí na sraithe sóisearaí. De réir mar is féidir, glacfaidh múinteoirí na ngearrchúrsaí páirt i gcruinnithe AFMÁ. Cuspóir faoi leith den mheasúnú rangbhunaithe is ea aiseolas forbartha don scoláire a éascú le linn dóibh bheith páirteach sa tasc agus ag deireadh an phróisis.

Measúnú Rangbhunaithe in OSPS

Ní bhaineann an measúnú in OSPS le tascanna a shocrú d'fhonn teist marcanna a charnadh. Ná ní bhaineann sé le múinteoirí a bheith ag measúnú cén áit atá bainte amach ag an scoláire ar chontanam na folláine ná breithiúnas a dhéanamh maidir le folláine cholanda, shóisialta ná mhothúchánach an scoláire. Tugtar aird sa mheasúnú ar chead a thabhairt don scoláire léiriú a thabhairt ar an eolas, ar na scileanna agus na héirimí atá gnóthaithe aige trína rannpháirtíocht san fhoghlaim in OSPS. Dearadh an Measúnú Rangbhunaithe chun machnamh an scoláire faoina bhfoghlaim a chur chun cinn trí chuireadh a thabhairt dóibh samplaí a oibre a roghnú ina léirítear foghlaim shuntasach. Tá an Measúnú Rangbhunaithe bunaithe ar thascanna foghlama saibhre leanúnaí a dtacaíonn aiseolas foirmitheach leo.

Teideal	Leagan amach	Ullmhúchán an scoláire
Punann mo chuid foghlama agus mo mhachnamh ar fhoghlaim in OSPS	Rogha aonair de mhíreanna oibre, amhail digiteach, téacs scríofa, póstaer, closamhairc nó ilmhódach.	Roghnóidh an scoláire trí pháosa oibre, a cuireadh i gcrích le himeacht aimsire agus atá nasctha le snáitheanna difriúla na foghlama laistigh den chúrsa, agus iad a thaispeáint in éineacht le machnamh ar an bhfáth a roghnaíodh gach páosa agus conas a léirigh sé foghlaim thábhachtach don scoláire in OSPS.

Cé go mbeidh éagsúlacht ag baint leis an am a dhéantar an Measúnú Rangbhunaithe i ngearrchúrsaí, ag brath ar an scoil, ní féidir Measúnuithe Rangbhunaithe a dhéanfar i gcomhair tuairiscithe i bPróifíl Ghnóthachtála na Sraithe Sóisearaí (PGSS) a chur i gcrích sa chéad bhliain. Is féidir an Measúnú Rangbhunaithe seo a chur i gcrích sa dara bliain nó sa tríú bliain agus is féidir é a dhéanamh i bhformáid scríofa, dhigiteach, físe nó fuaimne.

(Féach ar uirlisí úsáide OSPS: [Modhanna Cruthaitheacha i leith Measúnú in OSPS](#))

Na gnéithe cáilíochta

Tacaíonn na gnéithe cáilíochta le breithiúnas an scoláire agus an mhúinteora ar an Measúnú Rangbhunaithe agus is iad na critéir iad a úsáidfidh múinteoirí chun obair an scoláire a mheas. Tá ábhar níos mionsonraithe maidir le measúnú agus tuairisciú sa ghearrchúrsa OSPS seo, lena n-áirítear gnéithe cáilíochta agus sonraí na socruithe praiticiúla a bhaineann le measúnú ar an Measúnú Rangbhunaithe, ar fáil i dtreoirlínte measúnaithe ar leith do OSPS.

Measúnú cuimsitheach

Ceadaítear cleachtais mheasúnaithe chuimsitheacha sa tsonraíocht, bíodh sin mar chuid de mheasúnú leanúnach nó mar Mheasúnuithe Rangbhunaithe. Sa chás go meastar i scoil go bhfuil sainriachtanas fisiciúil nó foghlama ag scoláire, d'fhéadfaí socrú réasúnta a chur i bhfeidhm chun tionchar an mhíchumais ar fheidhmiú an scoláire i Measúnuithe Rangbhunaithe a laghdú, a oiread agus is féidir. Ba cheart go mbeadh na hoiriúntais, m.sh. an tacaíocht a thugann Cúntóir Riachtanas Speisialta nó tacaíocht teicneolaíochtaí cúntacha, ag teacht leis na socruithe a chuir an scoil i bhfeidhm chun tacú le foghlaim an scoláire i rith na scoilbhliana.

Aguisín 1: Gluais de bhriathra gnímh

Action verbs	Students should be able to
Analyse	study or examine something in detail, break down in order to bring out the essential elements or structure; identify parts and relationships, and to interpret information to reach conclusions
Appreciate	Acknowledge and reflect upon the value or importance of something
Assess	show skills of judgement and evaluation, balancing different perspectives
Communicate	use written, visual, verbal or signs/gestures to share meaning or exchange information with an audience
Compare	give an account of the similarities and/or differences between two (or more) items, perspectives or positions, referring to both/all of them throughout
Consider	reflect upon the significance of something
Critique	state the positive and negative aspects of, for example, an action, idea or perspective
Demonstrate	prove or make clear by reasoning or evidence, showing by examples or practical application
Describe	give an account, using words, diagrams or images, of the main points of the topic
Devise	plan, develop or create something by careful thought
Discuss	examine different concepts, perspectives or opinions on a topic and then come to their own conclusion/viewpoint, supported by appropriate evidence or reasons
Evaluate	collect and examine information/evidence to make judgements and appraisals; describe how evidence supports or does not support a judgement; identify the limitations of evidence in conclusions; make judgements about ideas, solutions or methods
Examine	enquire into/look closely at arguments, data, information and stories in a way that uncovers its origins, assumptions, perspectives and relationships
Explain	implies more than a list of facts/ideas: the reasons or cause for or further detail about these facts/ideas must also be given
Explore	systematically look into something closely for the purpose of discovery; to scrutinise or probe
Express	communicate or present information and ideas clearly and accurately
Identify	recognise and state briefly a distinguishing fact, feature or example
Interpret	use knowledge and understanding to recognise trends and draw conclusions from given information
Investigate	observe, study, or make a detailed and systematic examination, in order to establish facts and provide supporting evidence for conclusions
List	provide a number of points or facts
Outline	set out the main points of information on a topic
Present	Show something for others to examine
Reflect	give thoughtful and careful consideration to their actions, experiences, values and learning in order to gain new insights and make meaning of it for themselves
Research	Find suitable information, sort, record, analyse and draw conclusions
Share	communicate to exchange information with an audience
Survey	Examine or measure in a detailed manner

Aguisín 2: Gluais phríomhthéarmaí OSPS

Iompraíocht mhí-úsáideach: téarma ginearálta a áiríonn iompraíochtaí éagsúla a d'fhéadfadh a bheith ionsaitheach go follasach nó faoi cheilt, comhéigineach, smachtaithe, ciapach, imeaglaithe, leithlisithe, nó bagrach. D'fhéadfadh an iompraíocht mhí-úsáideach tarlú ar bhonn aonuaire e nó arís agus arís eile, d'aon turas nó neamhbheartaithe.

Duine gníomhach: duine a fheiceann agus a aithníonn eachtra dhochrach nó eachtra a d'fhéadadh a bheith dochrach agus ní thugann siad droim láimhe uirthi.

Iompraíochtaí andúile: chun críche na sonraíochta seo, tagraíonn sé d'iompraíochtaí andúile a thiocfadh chun cinn ar nós úsáid substaintí, cluichíocht, cearrbhachas agus andúile sna meáin shóisialta.

Iompraíocht: tagraíonn sé don bhealach ina n-iompraíonn daoine nó a gcaitheann siad leo féin nó le daoine eile. Is cabhair é breathnú ar iompraíocht mar chontanam. Is féidir le hiompraíocht a bheith oiriúnach, cuidiúil, tacúil, measúil, neodrach, mí-oiriúnach, mí-chuidiúil, mí-thacúil, dímheasúil, nó dochrach (go fisiciúil nó go síceolaíoch) fiú. D'fhéadfaí a áireamh le hiompraíocht dhochrach iompraíochtaí mí-úsáideacha agus iompraíochtaí bulaíochta. Tá féinfheasacht agus tuiscint maidir le tionchar iompraíochta dé dhíth chun ár n-iompraíocht a aithint agus a thuiscint, agus is í an chéad chéim í chun dul i ngleic le hiompraíochtaí is mian linn a athrú.

Iompraíocht bhulaíochta: iompraíocht d'aon ghnó a dhéantar arís agus arís le himeacht aimsire ag grúpa nó duine aonair a bhfuil rún acu gortú nó pian a dhéanamh trí theagmháil fhisiciúil, ionsaithe ó bhéal nó ionramháil shíceolaíoch.

Duine neamhghníomhach: duine atá ar an láthair nuair a tharlaíonn rud éigin agus feiceann siad an eachtra ach ní ghlacann siad aon pháirt inti.

Toiliú: croíphrionsabal a bhaineann le gach caidreamh idirphearsanta measúil; is éard atá i gceist leis ná aitheantas agus meas ó thaobh teorainneacha an duine féin agus teorainneacha daoine eile agus deimhniú a dhéanamh i gcónaí mura bhfuiltear cinnte faoi. I dtimpeallacht ghnéasach, is comhaontú é an toiliú atá Leanúnach, Déthaobhach agus Tugtha go Toilteanach (OMFG) chun páirt a ghlacadh i ngníomh gnéasach. Is é is aois toilithe ann in Éirinn chun páirt a ghlacadh i gcaidreamh collaí ná 17 mbliana d'aois.

Folláine mhothúcháin: a bheith feasach faoina mothúcháin féin, a bheith in ann na mothúcháin sin a bhainistiú agus a léiriú go cuí agus a bheith in ann déileáil le deacrachtaí agus cásanna strusmhara. Tagann athruithe ar fholláine mhothúcháin agus baineann sé le cumas duine thuas seal agus thíos seal an tsaoil a bhainistiú. Ní hionann í agus an sonas, atá neamhbhuan. Cuireann an cúrsa seo folláine mhothúcháin chun cinn do gach scoláire agus cé nach ndíríonn sé ar fhadhbanna meabhairshláinte ar leith (amhail dúlagar, imní), a dteastaíonn tacaíocht phroifisiúnta uathu thar an seomra ranga, cuidíonn sé leis an scoláire féinfheasacht agus na scileanna a fhorbairt chun a bhfolláine mhothúcháin a thacú agus a chosaint i rith a shaoil.

Léiriú inscne: conas a chuireann daoine a n-inscne in iúl ar an taobh amuigh do dhaoine eile. Is féidir é a chur in iúl trína n-ainm, trína gcuma roghnaithe taobh amuigh agus trína n-iompraíocht, i measc rudaí eile. Tomhaistear ar scálaí d'fhearúlacht agus de bhanúlacht í de ghnáth.

Féiniúlachtaí inscne: Eispéireas inmheánach aonair a mhothaíonn daoine ag baint lena n-inscne, mar shampla, cisinscneach, trasinscneach, neamh-dhénártha, a thioctadh nó nach dtiocfadh lena n-inscne a tugadh ag an mbreith orthu.

Sláinte: bail de fholláine iomlán fhisiciúil, mheabhrach agus shóisialta agus tá níos mó i gceist ná easpa galair nó mhíchumais amháin.

Heitrihnéasachas: iompraíocht a thugann cóir fhabhrach do dhaoine heitrihnéasacha, a neartaíonn an tuairim go bhfuil heitrihnéasacht níos fearr nó níos “cirte” ar bhealach éigin ná féiniúlachtaí gnéasacha eile, nó a fhágann dofheicthe iad.

Homafóibe agus trasfhóibe: nuair a dhírítear dearcthaí diúltacha, iompraíocht dhiúltach nó bulaíocht ar dhaoine LADTAI+ nó ar dhaoine a gcreidtear gur daoine LADTAI+ iad.

LADTAI+: Scáth-théarma is ea é chun éagsúlacht inscne agus ghnéasachta a léiriú agus tagraíonn sé dóibh siúd a leanas: lespiach, aerach, déghnéasach, trasinscne, aiteach agus idirghnéasach. Léiríonn an ‘+’ na féiniúlachtaí inscne agus gnéaschlaonta go léir nach bhfuil cuimsithe go sonrach ag na litreacha eile, ar nós féiniúlachtaí neamh-dhénártha agus panghnéasacha.

Ciníochas: Eisiamh, srian, leithcheal nó leatrom ar bith ar bhonn ‘cine’, dath, nó bunús náisiúnach nó eitneach.

Caidrimh rómánsúla / dhlúthphearsanta: chun crích na sonraíochta seo tagraíonn sé do chaidrimh a bhfuil cairdeas agus níos mó san áireamh lena n-áirítear tarraingt ghnéasach agus d'fhéadfadh gearan, saobhghrá, dúil, agus collaíocht a bheith ina measc.

Gnéasachas: tagraíonn sé do chaighdeáin dhúbailte, leithcheal nó claon in aghaidh daoine bunaithe ar a ngnéis/n-inscne, agus/nó tréithe a bhraitear mar sin.

Gnéasacht: gnéithe an duine lena n-áirítear gnéas bitheolaíoch, gnéaschlaonadh, féiniúlacht inscne, cleachtaí gnéasacha, fantaisíochtaí gnéasacha, dearcthaí agus luachanna a bhaineann le gnéas. Is féidir le gnéithe gnéasachta athrú agus muid ag dul in aois agus nuair a bhíonn caidrimh dhifriúla againn.

Gníomhaíocht ghnéasach/caidreamh gnéis: Réimse gníomhaíochtaí lena n-áirítear pógadh, teagmháil, cuimilt agus caidreamh collaí (ina gcineálacha éagsúla) a bhaineann le pléisiúr gnéasach a thabhairt agus a fháil. Féadann na gníomhaíochtaí seo a bheith aonarach nó le daoine eile.

Léiriú gnéasachta: Tagraíonn sé do na bealaí éagsúla a léiríonn muid ár ngnéasacht. Cuimsíonn sé cumarsáid agus glacadh le grá, mothúchán a léiriú, pléisiúr a thabhairt agus a fháil, a bheith ar ár gcumas smacht a choimeád ar iompraíocht ghnéasach agus atáirgthe.

Gnéaschlaonadh: Cumas an duine do mhealladh mothúchánach agus gnéasach do, agus caidrimh dhlúthphearsanta agus ghnéasacha le, duine d'inscne dhifriúil, nó an inscne chéanna nó níos mó

ná inscne amháin. Ní mhothaíonn roinnt daoine mealladh gnéasach nó bíonn leibhéal ísle de mhealladh gnéasach acu, agus tugtar éighnéasacht air seo.

Scileanna sóisialta agus mothúchána: I gcomhthéacs na sonraíochta seo tagraíonn scileanna sóisialta agus mothúchána d'fhéinfheasacht, d'fhéinbhainistíocht, do chinnteacht fhreagrach, do scileanna caidrimh agus d'fheasacht shóisialta mar a leagtar amach sa Chreat Scileanna Sóisialta agus Mothúchána CASEL.

Noirm shóisialta: na rialacha neamhscríofa a bhaineann le creidimh, dearcthaí, agus iompraíochtaí a mheastar gurb inghlactha iad i ngrúpa sóisialta nó cultúr áirithe. I gcomhthéacs na hoibre le daoine óga tá sé tábhachtach noirm shóisialta a cheistiú agus critíc a dhéanamh orthu, go háirithe iad siúd a d'fhéadfadh a bheith dochrach, mí-chuidiúil nó a chuireann léargas ar céard is tábhachtach do dhaoine.

Speictream gnéaschlaonta: tá féiniúlachtaí agus claonta gnéasacha an duine casta agus is deacair iad a rangú. Aithnítear sa speictream gnéaschlaonadh a sholúbtha agus atá gnéaschlaonta. Is iomaí cineál gnéaschlaonta atá ann; mar shampla: heitrichnéasach, homaighnéasach, déghnéasach, panghnéasach agus éighnéasach.

Steiréitíopaí: cur síos a dhéanamh ar dhuine, ar ghrúpa nó ar chultúr atá bunaithe ar réimse gnéithe, iompraíochtaí nó gníomhaíochtaí a ndéantar talamh slán díobh.

Úsáid substaintí: I gcomhthéacs na sonraíochta seo, tagraíonn úsáid substaintí d'alcól, do nicitín, do vápáil agus do dhruaí.

Gníomhaire: duine atá ar an láthair nuair a tharlaíonn rud éigin agus labhraíonn siad amach nó déanann siad rud ar son duine aonair nó ar son cúise, idirghabháil a dhéanamh ar son duine éigin atá i mbaol dochair nó ionsaithe go háirithe. Is geall le Duine Gníomhach é.

Aguisín 3: Na Táscairí Leibhéal le haghaidh Leibhéal 3 den Chreat Náisiúnta Cáilíochtaí

Forbraíodh an cúrsa seo ar aon dul leis na táscairí leibhéal le haghaidh Leibhéal 3 den Chreat Náisiúnta Cáilíochtaí. De ghnáth bíonn baint ag an eolas, ag an scil agus ag an inniúlacht a ghnóthaítear le haghaidh theistiúchán agus dhámhachtainí Leibhéal 3 le forbairt phearsanta, le rannpháirteachas sa tsochaí agus sa phobal, le fostaíocht, agus le fáil ar oideachas agus ar oiliúint bhreise.

NFQ Level	3
Knowledge <i>Breadth</i>	Knowledge moderately broad in range
Knowledge <i>Kind</i>	Mainly concrete in reference and with some comprehension of relationship between knowledge elements
Know-how <i>Range</i>	Demonstrate a limited range of practical and cognitive skills and tools
Know-how <i>Selectivity</i>	Select from a limited range of varied procedures and apply known solutions to a limited range
Competence <i>Context</i>	Act within a limited range of contexts
Competence <i>Role</i>	Act under direction with limited autonomy; function within familiar, homogeneous groups
Competence <i>Learning to</i>	Learn to learn within a managed environment
Competence <i>Insight</i>	Assume limited responsibility for consistency of self-understanding and behaviour

NCCA

An Chomhairle Náisiúnta
Curaclaim agus Measúnachta
National Council for
Curriculum and Assessment